

**Zadośćuczynienie
pieniężne za szkodę
niemajątkową
powstałą wskutek
niewykonania lub
nienależytego
wykonania umowy**

Przedmowa

Tematem pracy jest problematyka zadośćuczynienia pieniężnego za szkodę niemajątkową wynikającą z niewykonania lub nienależytego wykonania umowy. Kompensacja szkody niemajątkowej jest jednym z najbardziej istotnych zagadnień z zakresu odpowiedzialności odszkodowawczej. Instytucja zadośćuczynienia pieniężnego przeszła w polskim prawie znaczną ewolucję. O ile w latach 50. XX w. dyskutowano nad zasadnością funkcjonowania jakiegokolwiek ochrony dóbr niemajątkowych w obrębie prawa cywilnego, o tyle obecnie potrzeba takiej ochrony nie budzi wątpliwości. W doktrynie nadal jednak przyjmuje się, że indemnizacja szkody niemajątkowej nie jest objęta ogólną zasadą naprawienia szkody wyrażoną w art. 361 § 2 KC, a w związku z tym przyznanie zadośćuczynienia pieniężnego wymaga zawsze wyraźnej podstawy normatywnej. Ustawodawca przewidział w ramach KC możliwość dochodzenia zadośćuczynienia pieniężnego w czterech przypadkach usankcjonowanych w art. 417², 445, 446 § 4 oraz art. 448. Wszystkie te przepisy zostały umiejscowione w tytule VI księgi III KC (poświęconym problematyce czynów niedozwolonych), co prowadzi do wniosku, że szkoda niemajątkowa, co do zasady, nie podlega kompensacji w ramach odpowiedzialności odszkodowawczej *ex contractu*. Brak jest w obecnie obowiązującym KC odpowiednika art. 242 KZ, który przewidywał, że przepisy o naprawieniu szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym należy stosować odpowiednio w ramach kontraktowej odpowiedzialności odszkodowawczej. Biorąc pod uwagę przede wszystkim treść umów nakierowanych na realizację niemajątkowych interesów wierzyciela można stwierdzić, że ochrona gwarantowana poszkodowanemu *de lege lata* jest niewystarczająca i odbiega od standardów przyjętych w innych państwach oraz w regulacjach Unii Europejskiej i systemach międzynarodowych. Zagadnienie to jest szczególnie aktualne ze względu na rosnące znaczenie zobowiązań, których przedmiotem jest zaspokojenie wyłącznie lub w przeważającym stopniu niemajątkowych interesów wierzyciela. Dlatego też analiza problemu kompensacji szkody niemajątkowej w ramach odpowiedzialności odszkodowawczej *ex contractu* wydaje się niezwykle istotna.

W pracy poddano analizie dostępne w obowiązującym porządku prawnym instrumenty indemnizacji uszczerbków niematerialnych w ramach kontraktowej odpowiedzialności odszkodowawczej. Podstawowym celem badań było jednak ustalenie optymalnego modelu ochrony interesów niemajątkowych w stosunkach kontraktowych. Wypowiedzi wyrażane we współczesnej literaturze oraz rozwiązania wynikające z prawa Unii Europejskiej nie pozostawiają wątpliwości co do potrzeby zmiany obowiązującej regulacji. Zasadnicze znaczenie ma zatem nie tyle określenie możliwości kompensacji szkody niemajątkowej w ramach kontrakto-

wej odpowiedzialności odszkodowawczej *de lege lata*, co sformułowanie wniosków pozwalających na odpowiednie rozwiązanie tego problemu w przyszłości.

Naprawienie szkody niemajątkowej jest przedmiotem dużego zainteresowania polskiej i zagranicznej nauki prawa. Badania poświęcone tej problematyce skupiają się jednak w głównej mierze na kwestii zadośćuczynienia pieniężnego za krzywdę powstałą wskutek naruszenia dóbr osobistych czynem niedozwolonym, pomijając tym samym problem ochrony interesów niemajątkowych w kontraktowym reżimie odpowiedzialności odszkodowawczej. Istniejące publikacje podejmują kwestię kompensacji szkody niemajątkowej w ramach odpowiedzialności odszkodowawczej *ex contractu* jedynie w cząstkowy sposób. W polskim piśmiennictwie pojawiło się do tej pory tylko jedno monograficzne opracowanie dotyczące tego zagadnienia¹. Przedstawiana praca ma na celu uzupełnienie tej luki.

Praca składa się z dwóch podstawowych części. Pierwsza część (obejmująca rozdział I, II i III) ma charakter deskryptywny. Rozdział pierwszy został poświęcony wyjaśnieniu podstawowych pojęć i zasad istotnych z perspektywy tematu rozprawy. Analizie poddane zostało pojęcie szkody oraz charakter zadośćuczynienia pieniężnego, jak również zakres zastosowania zasady pełnej kompensacji szkody oraz zasady restytucji. W drugim rozdziale omówiony został rozwój instytucji zadośćuczynienia pieniężnego za szkodę niemajątkową wynikającą z niewykonania umowy. Przedstawione rozważania dotyczą zarówno zagranicznych systemów prawnych, jak i prawa polskiego. W rozdziale trzecim analizie została poddana dopuszczalność zasądzenia zadośćuczynienia pieniężnego za szkodę niemajątkową wynikającą z niewykonania lub nienależytego wykonania umowy *de lege lata*. W tej kwestii omówione zostało zagadnienie zbiegu roszczeń odszkodowawczych, możliwość umownego rozszerzenia zakresu szkody prawnie relewantnej na szkodę niemajątkową, instytucja kary umownej oraz dopuszczalność przyznawania zadośćuczynienia pieniężnego za szkodę niemajątkową wynikającą z niewykonania umowy o podróz.

Druga część pracy (obejmująca rozdział czwarty) ma na celu ustalenie optymalnego modelu kompensacji szkody niemajątkowej w kontraktowym reżimie odpowiedzialności odszkodowawczej. W pierwszej kolejności ocenie poddano argumenty wysuwane przeciwko możliwości dochodzenia zadośćuczynienia pieniężnego w ramach odpowiedzialności odszkodowawczej *ex contractu*. Następnie wyodrębnione zostały kategorie sytuacji, w których szkoda niemajątkowa powstała w wyniku niewykonania umowy przez dłużnika powinna podlegać kompensacji. Klasyfikacja przypadków, w których niewykonanie umowy może doprowadzić do powstania szkody niemajątkowej pozwoliła na zidentyfikowanie optymalnych zasad przyznawania zadośćuczynienia pieniężnego w ramach kontraktowej odpowiedzialności odszkodowawczej.

Podstawowe metody badawcze wykorzystane w pracy to metoda dogmatyczna oraz metoda komparatystyczna. W monografii porównano funkcjonowanie badanego zagadnienia w prawie niemieckim, angielskim, francuskim, szwajcarskim i holenderskim. Tradycyjnie zatem wzięto pod uwagę wiodące europejskie systemy prawne. W ograniczonym zakresie posłużono się także metodą histo-

---

¹ M. Ciemiński, Odszkodowanie za szkodę niemajątkową w ramach odpowiedzialności *ex contractu*, Warszawa 2015.

ryczną oraz uwzględniono czynniki związane z ekonomiczną oraz kulturoznawczą analizą prawa.

Książka stanowi poprawioną wersję rozprawy doktorskiej pod tytułem „Zadośćuczynienie pieniężne za szkodę niemajątkową powstałą wskutek niewykonania lub nienależytego wykonania umowy”, przygotowanej pod kierunkiem prof. dr. hab. *Krzysztofa Pietrzykowskiego* oraz dr. hab. *Konrada Osajdy* i obronionej z wyróżnieniem 7.3.2016 r. przed Radą Naukową Instytutu Prawa Cywilnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego. Recenzje pracy przygotowali prof. dr. hab. *Piotr Machnikowski* oraz prof. dr. hab. *Wojciech Katner*. Pragnę w tym miejscu serdecznie podziękować zarówno Promotorom, jak i Recenzentom rozprawy za okazaną pomoc i cenne uwagi. Chciałabym również podziękować Recenzentom i Kapitułę Konkursu im. Profesora Zbigniewa Radwańskiego na Najlepszą Pracę Doktorską z Zakresu Prawa Prywatnego, którzy zdecydowali się przyznać niniejszej pracy nagrodę główną w Konkursie.

Praca została przygotowana przy pomocy grantu przyznanego przez Narodowe Centrum Nauki w ramach konkursu „PRELUDIUM” na realizację projektu badawczego pt. „Kompensacja szkody niemajątkowej w kontraktowym reżimie odpowiedzialności odszkodowawczej” (decyzja Dyrektora Narodowego Centrum Nauki Nr DEC-2012/05/N/HS5/03029 z 7.12.2012 r.).

dr *Katarzyna Kryła-Cudna*

[Przejdź do księgarni →](#)